و اکنون بعد از رمضان

نوشته ی : امام ابن عثیمین

ترجمه: ابوعواش معلمی

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه والتابعين لهم بإحسان، وسلم تسليمًا كثيرًا، أما بعد:

ای بندگان الله:

الله عز و جل را بخاطر نعمتهایش و به پایان رساندن روزه و قیام رمضان شاکریم، و از او که ما را بر این کار توفیق داد مسئلت داریم که ما را برای قبولی روزه های مان و قیام های مان و دیگر اعمالمان موفق بدارد .

ای مسلمانان: ما آمدن رمضان را انتظار می کشیدیم، می گفتیم: یک ماه مانده، یا دو ماه مانده، یا سه ماه مانده، سپس این ماه آمد و آن را پشت سر گذاشتیم و به همین ترتیب آینده در انتظار انسان می باشد، می آید و می گذرد و آن را پشت سر می گذارد تا آنکه با موت پایان می یابد، و کاش می دانست مرگش بر چه حالتی خواهد بود، سزاوار است که انسان تلاش خویش را بر حالتی که مرگش می رسد بگذارد نه آنکه چه وقت مرگش فرا می رسد و در کجا موتش فرا می رسد .

اینجا سه چیز وجود دارد: مرگ در کجا خواهد بود؟، یعنی: در کدام شهر و کدام مکان، مرگ چه زمانی خواهد بود؟، یعنی: در چه سالی و چه ماهی، سوم: در هر صورت مرگی خواهد بود؟ . و این مهم است ,؛ چون زمان هر چقدر هم طولانی باشد باز هم کوتاه است چون انتهای آن مرگ می باشد، و برای انسان فرقی نمی کند در کجا مرگ به سراغش می آید، بلکه آنچه که مهم است این است که در هر صورت می میرد، از الله تعالی طلب داریم که مرگ مرا و مرگ شما را بر حالتی قرار بدهد که در آن حالت از ما راضی است و از الله تعالی مسئلت داریم که آخرین کلام مان را در این دنیا لا اله الا الله قرار بدهد، خالص برای الله و به خاطر محبت و بزرگداشت الله تعالی .

ای مسلمانان: ماه رمضان بر ما گذشت، ماهی کریم، با همان مقدار اعمال که الله تعالی خواسته بود با آن وداع نمودیم، سپس سریع از آن جدا شدیم، شاهدی به نفع ما یا علیه ما خواهد بود، بعضی از مردم از جدایی آن خوشحال می شوند،

چون از آن خلاصی یافتند، از روزه و عباداتی که بر آنان سخت بود خلاصی یافتند، و بعضی دیگر از مردم نیز از اتمام آن خوشحال اند، چون اعمال صالحی انجام دادند که مستحق وعده ی الهی برای بخشایش قرار گرفتند و از گناهان و نافرمانی ها خلاصی یافتند، چنانکه پیامبر صلی الله علیه و سلم می فرماید: (هر کس که رمضان را با ایمان و امید ثواب آن روزه بگیرد گناهان گذشته اش بخشیده می شوند). (و هر کس که رمضان را با ایمان و امید ثواب آن قیام کند گناهان گذشته اش بخشیده می شوند). (و هر کس شب قدر را با ایمان به آن و امید ثواب آن قیام کند گناهان گذشته اش بخشیده می شوند).

پس این ها سه سبب بزرگ برای بخشیده شدن گناهان در ماه رمضانی هستند که ما با آن وداع نمودیم، و فرق میان این دو خوشحالی بسیار است، علامت خوشحالی جدا شدن از رمضان این است که: انسان بعد از آن دوباره گناهان گذشته اش را تکرار می کند، در انجام واجبات سستی می کند، بر انجام اعمال حرام جرأت پیدا می کند، و آثار این وضعیت بر جامعه آشکار می شود: نمازگذاران در مساجد کم می شوند و ضرر بزرگ و قابل ملاحظه ای می کنند، و هر کس که نمازش را برپا ندارد از دیگران تباه تر است، چون نماز از فحشاء و منکر باز می دارد و انجام معاصی پس از عبادات شاید باعث شود که معاصی بر عبادات برتری یابند و از آن بیشتر و بزرگتر شوند و بدین ترتیب این عبادات برای انجام دهنده ی آن چیزی جز خستگی نداشته باشد، یکی از گذشتگان می گوید: (ثواب نیکی، یک نیکی پس از آن می باشد، هر کس که عمل نیکی انجام دهد و پس از آن عمل نیک دیگری انجام دهد، این علامت آن است که نیکی نخست وی پذیرفته شده است ؛ به همین ترتیب اگر عمل نیکی انجام دهد و پس از آن عمل بدی انجام بدهد، علامت آن است که نیکی وی رد شده و پذیرفته نشده است).

الله عز و جل می فرماید: ﴿ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ﴾ . [المائدة: ٤٩] .

(و اگر رویگردان شدند بدان که خداوند می‌خواهد که آنان را به کیفر بعضی از گناهانشان دچار کند).

برادران: آیا گمان می کنید هنگامی که زمانهاي خیر پایان یافت عمل مومن نیز پایان می یابد؟، این گمانی است که اصلا صحیح نیست، عمل مومن با پایان یافتن زمانهای خیر پایان نمی یابد، عمل مومن همیشگی است و جز با مرگ پایان نمی یابد، چنانکه الله عز و جل می فرماید:
﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ . [آل عمران: ١٠٢]
(ای مؤمنان از خداوند چنانکه سزاوار پروای اوست، پروا کنید و جز در مسلمانی نمیرید).
و می فرماید: ﴿ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴾. [الحجر: ٩٩]
(پروردگارت را عبادت کن تا زمانی که یقین فرا رسد).
یعنی: تا زمانی که مرگت فرا رسد .

برادران: اگر ماه روزه پایان یافت، زمان عمل صالح پایان نیافته است، اگر روزه رمضان پایان یافته است اما روزه همچنان باقی است (پس هر کس که رمضان را روزه بگیرد و سپس شش روز از شوال را نیز روزه بگیرد مانند روزه ی یک سال است) و رسول الله صلی الله علیه و سلم روزه ی روز دوشنبه و پنج شنبه را سنت قرار داده و فرموده اند: (اعمال در این دو روز به الله تعالی عرضه می گردد، من دوست دارم اعمالم در حالي عرضه بگردند که من روزه باشم) و آن حضرت صلی الله علیه و سلم به سه نفر از اصحاب خویش توصیه نمودند - توصیه ی رسول الله صلی الله علیه و سلم به یکی از اصحابش نیز توصیه برای امت محسوب می شود- : (آن حضرت به ابوهریره و ابوذر و ابو درداء رضی الله عنهم توصیه نمودند: سه روز از هر ماه را روزه بگیرید) و فرمودند: (روزه ی سه روز از هر ماه روزه همه ی روزگار می باشد).
و بر انجام عمل صالح در ماه ذی الحجة و از جمله روزه گرفتن در این ماه تشویق نمودند و از ایشان روایت است که: (آن حضرت روزه ی ماه ذی الحجة را ترک نمی کردند) و درباره ی روزه ی روز عرفه می فرماید: (باعث بخشایش گناهان سال قبل و سال بعد می شود) یعنی برای غیر حاجیان چون شخصی که حج می

کند در روز عرفه روزه نمی گیرد. و فرموده اند: (برترین روزه پس از رمضان روزه ی ماه محرم می باشد) و در مورد روزه ی روز دهم آن فرموده اند: (باعث بخشایش گناهان سال قبل می شود) و عائشه رضی الله عنها می فرماید: (رسول الله صلی الله علیه و سلم در هیچ ماهی به اندازه ی شعبان روزه نمی گرفت - یعنی روزه ی نفلی - ؛ به جز چند روز بقیه ی روزهای آن را روزه می گرفت).

برادران: اینها زمان هایی است که روزه در آن زمان ها مشروع است، پس اظهار بندگی برای الله تعالی با روزه گرفتن، در طول سال پایان نمی یابد، اگر ماه رمضان پایان یافت، شب زنده داری همچنان در همه ی شب های سال مشروع است، پیامبر صلی الله علیه و سلم بر آن تشویق و ترغیب نموده است و فرموده است: برترین نماز پس از نماز فرض، نماز در نیمه های شب می باشد و چنانکه الله تعالی از حال آن حضرت خبر می دهد و می فرماید:

﴿ إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ ﴾ . [المزمل: ۲۰]

(پروردگارت مي‌داند كه تو و گروهي از كساني كه با تو هستند نزديك دو سوم از شب يا نصف يا ثلث آن را بپا مي‌خيزيد).

و مي فرمايد: ﴿ الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ . وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ ﴾ . [الشعراء: ۲۱۸ - ۲۱۹] .

(همان كسي كه تو را به هنگامي كه (براي عبادت) بر مي خيزي مي بيند، و حركت تو را در ميان سجده كنندگان مشاهده مي‌كند).

و با سند صحیح از آن حضرت روایت است که فرمودند: (الله عز و جل هر شب هنگامی که یک سوم شب باقی مانده است به آسمان دنیا نزول می کند و می فرماید: (چه کسی مرا می خواند تا استجابتش کنم، چه کسی از من می خواهد تا عطایش کنم، چه کسی مغفرت و بخشش می خواهد تا مغفرتش کنم). پس ای مسلمانان در این بخش از شب خودتان را در معرض رحمت های الهی قرار دهید، شاید بخشی از رحمتش به شما برسد، شاید وی را بخوانید و استجابت تان کند،

شاید از وی بخواهید و به شما عطا کند، شاید مغفرت بخواهید، مغفرت تان کند، بار الها ! ما را بر این عمل موفق بدار و بر انجام آن یاری مان کن ای پروردگار .
ای مسلمانان: از الله بترسید و عمرتان را با اعمال صالح بگذرانید و با انجام اعمال نیک سخن تان را با عمل تان یکی کنید، چون عمر واقعی انسان همان زمانی است که با طاعت الله می گذراند و شخص زرنگ کسی است که: نفس خویش را محاسبه کند و برای بعد از مرگ عمل کند و ناتوان کسی است که از هوی و هوس نفس خویش پیروی کند و انتظار در امان ماندن از عذاب را داشته باشد . ای مسلمانان به یاد بیاورید: (هنگامی که بمیرید سه چیز در پی شما می آیند، خانواده تان، اموال تان و اعمال تان، دو تای آنها بر می گردند و یکی از آنها باقی می ماند، اهل و مال بر می گردند و عمل باقی می ماند، تا روز قیامت در کنار انسان می ماند) بار الها ! اعمال مان را نیک بگردان و خاتمه ی ما را نیک بگردان ای پروردگار عالمیان .
ای بندگان الله:
الله راه های خیر را برایتان آسان قرار داده است و درهای آن را باز نموده و شما را به داخل شدن به آنها دعوت می دهد و ثواب آن را برایتان بیان نموده است، این نمازهای پنج گانه مورد تاکیدترین ارکان اسلام پس از شهادتین می باشند: (در عمل پنج تا هستند و در ترازو پنجاه تا هستند) هر کس آنها را بر پا بدارد سبب بخشش گناهان وی و نجات وی در روز قیامت می شوند، الله تعالی آنها را برایتان مشروع قرار داده و با سنت های پس از آن تکمیل نموده است، این سنت ها دوازده رکعت هستند: چهار رکعت با دو سلام قبل از ظهر و دو رکعت پس ازآن، دو رکعت پس از مغرب و دو رکعت پس از عشاء، و دو رکعت قبل از نماز صبح، هر کس آنها را بخواند الله تعالی برای وی خانه ای در جنت بنا می کند، و خصوصیت هایی برای سنت فجر قرار داده است: آنها از دنیا و آنچه که در آن است بهتر هستند، و از ان حضرت ثابت است که در حالت اقامت یا سفر آنها را ترک نمی کردند و آنها را طولانی نمی خواند و آیات یا سوره هایی مشخصی در آنها می خواند . در رکعت اول قل یا ایها الکافرون را می خواند و در رکعت دوم سوره ی اخلاص (قل هو الله احد)را می خواند، یا در آن ﴿ قُولُوا آمَنَّا بِاللهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا ﴾ . [

البقرة: ٣٦] را تا انتهای سوره ی بقره می خواند و در رکعت بعد ﴿ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ ﴾ . [آل عمران: ٦٤] را می خواند .

و وتر سنت مؤکد - قولی و عملی - رسول الله صلی الله علیه و سلم می باشد، اما عملی: آن حضرت صلی الله علیه و سلم آخرین نماز خویش را در شب وتر قرار می داد، اما قولی: آن حضرت صلی الله علیه و سلم می فرماید: آخرین نماز شب تان را وتر قرار دهید، و می فرماید: هر کس که می ترسد که آخر شب بیدار نشود ابتدای شب وتر بخواند و هر کس طمع آن دارد که انتهای شب بیدار شود، پس انتهای شب وتر را بخواند، نماز آخر شب مشاهده می شود و افضل است . پس وتر سنت موکده است و سزاوار نیست که انسان آن را ترک کند، حتی اهل علم در واجب بودن آن اختلاف دارند، بعضی از انها آن را واجب می دانند و بعضی دیگر آن را سنت موکده می دانند، و امام احمد بن حنبل رحمه الله می فرماید: هر کس که وتر را ترک کند شخص بدی است و سزاوار نیست که گواهی او پذیرفته شود .

کم ترین تعداد وتر یک رکعت و بیشترین تعداد آن یازده رکعت می باشد و زمان آن بعد از عشاء می باشد و اگر نمازها را جمع تقدیم نموده - یعنی نماز مغرب و عشاء را به خاطر سفر یا عذر دیگری در مغرب خوانده است - زمان آن بعد از مغرب شروع می شود و تا زمان طلوع فجر ادامه دارد و هر کس آن را در شب نتوانست بخواند آن را در روز بعد به صورت زوج بخواند . عادت آن حضرت بر آن بود که در شب سه رکعت وتر می خواند، اگر در شب فراموش می کرد که بخواند یا خواب می رفت، در روز آن را چهار رکعت می خواند . در صحیح مسلم از عائشه رضی الله عنها روایت است که می فرماید: اگر خواب یا درد رسول الله را از قیام شب باز می داشت، در روز دوازده رکعت می خواند.

و اذکاری که پس از نمازهای فرض می باشد، رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم هنگامی که از نماز فرض سلام می گرداند سه بار استغفار می گفت و می گفت: (اللهم أنت السلام ومنك السلام تبارکت یا ذا الجلال والإکرام) و می فرماید: هر کس بعد از هر نماز سی و سه بار سبحان الله بگوید و سی و سه بار الحمد لله بگوید و سی و سه بار الله اکبر بگوید، می شود نود و نه بار و مورد صدم این است:

لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير، بدين ترتيب خطاهایش بخشیده می شوند اگر چه مانند کف دریا باشند .
و وضوء (هر کس که وضو بگیرد و به خوبی وضو بگیرد سپس بگوید: أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين . درهای بهشت برایش باز می شوند، از هر کدام که بخواهد وارد می شود).
اما انفاق های مالی، در همه ی روزهای سال تا زمان مرگ مشروع هستند: زکات ها، صدقات، آنچه که برای اهل و اولاد خرج می شود، بلکه حتی آنچه که انسان برای خودش خرج می کند صدقه است، (هر کس نفقه ای بدهد و رضای الله را در نظر داشته باشد، برای آن به او ثواب می رسد) (و الله تعالی از بنده راضی می شود، هنگامی که چیزی می خورد و حمدش را به جا می آورد و نوشیدنی می نوشد و حمد الله را به جای می آورد) (اگر چیزی خوردی در ابتدای خوردن اسم الله را بیاور) و در انتها حمدش را به جا بیاور و اگر نوشیدنی نوشیدی در ابتدا اسم الله را بیاور و در انتها حمدش را به جا بیاور (کسی که برای بیوه زنان و مساکین تلاش می کند مانند مجاهد در راه الله می باشد، یا مانند روزه داری که افطار نمی کند یا مانند شب زنده داری که خسته نمی شود)و تلاش کننده بربیوه زنان: کسی است که برای روزی آنها تلاش می کند و حاجت هایشان را برآورده می کند و خانواده ی انسان های ضعیف که نمی توانند برای امور خویش قیام کنند مساکین محسوب می شوند، پس تلاش برای خانواده اش مانند جهاد در راه الله می باشد یا مانند روزه ی دائمی و شب زنده داری دائمی می باشد، چه نعمت و فضل بزرگی است که الله به بندگانش عطا نموده، پس از الله مسئلت داریم که توفیق شکرگزاری نعماتش را به ما عطا کند و با کرم خویش به ما بیشتر عطا نماید .
بندگان الله: راه های نیکی بسیار هستند، روندگان این راه ها کجا هستند؟ درهای آن باز هستند، داخل شوندگان کجا هستند؟، حق واضح است و به جز شخص هلاک شده کسی از آن خارج نمی شود، پس ای بندگان خدا از هر عبادت بهره ای

بگیرید، الله عز و جل می فرماید: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ . [الحج: ٧٧]
(اي كساني كه ايمان آورده ايد ركوع كنيد و سجود بجا آوريد و پروردگارتان را عبادت كنيد و كار نيك انجام دهيد تا رستگار شويد).

و ای برادران، بدانید که نیاز شما به عبادت الله شدیدتر از نیازتان به غذا و آب و هوا و خواب می باشد، شما در هر زمانی نیاز به عبادت دارید، و عبادت فقط در رمضان نمی باشد، چون شما الله را عبادت می کنید و الله زنده است و نمی میرد .

ای برادران: روزی می آید که شخص در آن روز تمنا می کند یک رکعت یا ذکر به حسناتش افزوده شود، و تمنا می کند که یکی از بدی ها یا خطاهایش پاک شود، پس ای برادران اوقات تان را با اعمال صالح بگذرانید، ذکر الله با زبان انسان را خسته نمی کند، یا خواندن کتاب الله انسان را خسته نمی کند، چون ذکر الله کار ساده ای است، چنانکه از رسول الله صلی الله علیه و سلم روایت است که: گفتن سبحان الله، والحمد لله، ولا إله إلا الله، والله أکبر برایم از آنچه که خورشید بر آن می تابد محبوب تر است . در هر زمان، ایستاده، نشسته، در حال راه رفتن، و از پیامبر صلی الله علیه و سلم ثابت است که فرمودند: دو کلمه هستند که نزد الله محبوب هستند و بر زبان سنگین نیستند و در ترازو سنگین هستند: سبحان الله و بحمده، سبحان الله العظیم . کدام یک از ما ناتوان است از آن که همیشه بگوید: سبحان الله و بحمده، این کار ساده ای است، اما برای کسی ساده است که الله برایش آسان بگرداند، بارالها ! با کرم خویش این را برای ما آسان بگردان .

ای مسلمانان کلام الهی را به یاد بیاورید: ﴿ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ . لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴾ . [المؤمنون: ٩٩ - ١٠٠]
(تا آنگاه که مرگ یکی از ایشان فرا رسد می‌گوید پروردگارا مرا بازگردانید شاید در آنچه ترك كردم عمل صالحي انجام دهم، هرگز، اين سخني است كه او به زبان مي‌گويد و پيشاپيش آنها برزخي است تا روزي كه برانگيخته مي‌شوند).

شخص نمی گوید که مرا برگردانید که کمی نزد خانواده و اموال خویش بهره بجویم، بلکه الله حال وی را از زبانش این گونه بیان می کند: ﴿ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ ﴾ (شاید در آنچه ترك كردم عمل صالحي انجام دهم) . اما دیگر وقت پایان یافته است و به همین دلیل الله عز و جل می فرماید: ﴿ وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴾ . [المؤمنون: ١٠٠] (و پيشاپيش آنها برزخي است تا روزي كه برانگيخته مي‌شوند) .

بارالها ! ما را بر بهترین اعمال بمیران، بارالها ! ما را بر بهترین اعمال بمیران و ما را بر بهترین وضعیت مبعوث نما ای ذا الجلال و الاکرام، الله تعالی من و شما را برای غنیمت شمردن اوقات و گذراندن آنها با اعمال نیک موفق بدارد و خودداری از گناهان و بدی ها را نصیب مان بگرداند و با کرم خویش ما را از آنها پاک بگرداند که او بسیار هدیه دهنده است.

أقول قولي هذا، وأستغفر الله لي ولكم ولكافة المسلمين من كل ذنب، فاستغفروه إنه هو الغفور الرحيم .